

Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei-Sruogienei, 1928-08-02, iš Kauno - į Būgius

Ketvirtadienis

Ketvirtadienis

Vandukai mielas,

Šiandie padėty jokių ypatingų atmainų. Dieną daugiausia buvau užimtas Krėvės [1] seseries [2] įtaisymu. Net su Krėviene [3] pas Adolfą [4] buvome.

Krėvė pataria visai būti ramiems [5]. Etnografija - tai etnografija - suk ją devyni: skaitysiu apie magiją ir teatro istoriją. Juk Leonui [6] teisės filosofija išbraukta - skaitysis jįsai „Romėnų teisės istorijos“ katedroj - o faktinai skaitys tą pačią teisės filosofiją ir enciklopediją. Šilkarskis [7] kalbėjo su Račkausku [8] - esą numatoma pakeitimas įvesti nuo lapkričio 15 dienos. Vadinasi, lyg ir vokiečių semestrų [1r] // sistema, o atostogų - dar 2 1/2 mėn. A. V. [9] pareiškė Krėvei norįs taip padaryti, kad profes., skaitęs paskaitas 3 metus, gauna 1 metus atostogų su pilnu atlyginimu. Meluoja turbūt. Eina gandai, kad A. V. nori atsistatydinti - nori užimti Jurgučio [10] vietą. Kalba, būk jau su Krikšč. dem. koalicija būsianti. Teod. Dauk. [11] būk būsias pirmininkas. Bet tai turbūt bliofas. Prezid. [12] - Palangoj, o įstatymas apie Universiteto reformą jau Ministerijoj - ruošiamas paskelbti. Kiti gi mano (ir Römeris [13]), kad reforma visai neįvyksianti, Čėsnyš [14] priiminėja studentų prašymus [1v] // senąją tvarką. Viktoras [15] - palieka nepaliestas, turbūt bus ekstraordinaras. Mykolas Birž. [16] sulig reformos iš gimnazijos gaus eiti lauk - pareigos jokių būdu nebus suderinamos. Jo vieton turbūt St. Šalkauskas [17], arba St. Šalkauskas eis Vab.-Gudaič. [18] vieton, o Vab.-Gudaitis - „Aušros“ gimnazijos direktorium.

Pakštas [19] rengiasi Amerikon (Pakštienė [20] - pašalinta - dėl etato). Žodžiu, tikra koša, kokios reta. Beje, kažkodėl Zig. Žemaitis [21] (dek.) su manimi pasidarė neišpasakytai mandagus - kloniojas iš tolo ir „подлизывается“ [22] - ką tas reiškia - nieko nesuprantu. [2r] //

Beje. Pasiklausk tėvo [23] netyčia - ar jis nenorėtų: jei jį paskirtų veterinarijos rajoniniu gydytoju (gyvent - Būgiuose) - ar jis nesutiktų? Gal tai būtų lengviau, negu girininku. Aš pripuolamai užmezgiau santykius su Veter. departamentu: mano prietelis St. Jankauskas [24] bus inspektorius departamento visai Lietuvai. Jei tėvas norėtų - galėčiau pranešti. Gal ir abi pareigos būtų galima suderinti. Taip pašnekėk principiniai - duok mintį - tegu pats sprendžia. Gal būtų mažesnis vargas?

Lietuva, rodos, rengias išstoti iš Tautų Sąjungos [25].

Bučiuok Daliuką [26]. Klioniokis Tėvui ir Klimai [27] - ir saviem. O tavęs aš labai laukiu.

Bal [2v] //

KOMENTARAI

- [1] Vincas Krėvė (1882-1954), nuo 1925 m. Lietuvos universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto dekanas, visuotinės lietuvių literatūros istorijos dėstytojas.

- [2] Veronika Mickevičiūtė (1906–1989), jauniausioji Vinco Krėvės sesuo, „išgyvenusi pas brolių Kaune vienuolika metų (1921–1932)“ (Albertas Zalatorius, Vincas Krėvė: nebaigta monografija, sudarė Jūratė Sprindytė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2003, p. 397). Ją „rašytojas leido į mokslus; ji buvo lyg Krėvių šeimos narys“ (Idem, in: *Ibid.*, p. 265). Iš tolesnių Balio Sruogos laiškų, Vinco Krėvės sesers atsiminimų nežinia, ar Baliui Sruogai pavyko padėti jai surasti darbo. Aišku tai, kad Vinco Krėvės sesuo 1931 m. jau dirbo (žr. Veronika Mickevičiūtė-Lapėnienė, „[Atsiminimai apie Vincą Krėvę]“, Druskininkai, 1971–1974, in: *Literatūra ir kalba*, t. 17: *Vincas Krėvė-Mickevičius*, redakcinė kolegija Kostas Doveika (ats. redaktorius), Jonas Lankutis, Albertas Zalatorius, Kostas Korsakas (vyr. redaktorius), Vilnius: Lietuvos TSR mokslų akademija, Lietuvių kalbos ir literatūros institutas, Vaga, 1981, p. 427).
- [3] Rebeka Marija Ona Karak-Mickevičienė (1892–1966), Vinco Krėvės žmona.
- [4] Adolfas Sruoga (1887–1941), vyresnysis Balio Sruogos brolis, inžinierius, paštininkas, laikraščio *Naujas žodis*, knygyno, spaudos bendrovės „Tulpė“ savininkas. 1927–1933 m. Lietuvos pašto valdybos direktorius.
- [5] 1928 m. kovo 4 d. Vyriausybės pasiūlymas Lietuvos universitetui parengti fakultetų, katedrų ir etatų pertvarkymo projektą. Universiteto profesorių taryba šį pasiūlymą atmetė (plačiau žr. Audronė Veilentienė, „Universiteto autonomija Lietuvoje 1922–1940 metais“, in: https://journals.lnb.lt/ps-archyvas/Nr11/11_istorija_2.htm).
- [6] Petras Leonas (1864–1938), teisininkas, nuo 1922 m. Lietuvos universiteto Teisės fakulteto dekanas, teisės enciklopedijos, teisės filosofijos istorijos dėstytojas, profesorius.
- [7] Vladimiras Šilkarskis (1884–1960), filosofas, nuo 1924 m. Lietuvos universiteto graikų kalbos ir literatūros dėstytojas, profesorius.
- [8] Merkelis Račkauskas (1885–1968), vertėjas, antikinės literatūros tyrinėtojas. 1923–1927 m. Lietuvos universiteto klasikinės filologijos dėstytojas. 1927–1940 m. Švietimo ministerijos mokyklų inspektorius.
- [9] Augustinas Voldemaras (1883–1942), istorikas. 1926 12–1929 09 ministras pirmininkas. Lietuvos universiteto reformos iniciatorius: „Ministras Pirmininkas prof. A. Voldemaras, jau 1927 m. vasario 25 d. pristatydamas savo kabineto deklaraciją III Seime, kalbėjo: „Visas universitetas reikalingas didelės reformos. Jis tiek plačiai užbrėžtas, kad kartais pralenkia net didžiausius Europos universitetus. Reformuojant jį reikės kai kurie fakultetai sujungti, pačiuose fakultetuose sumažinti skyrių ir katedrų skaičius, susikoncentruojant ant pačių pamatinių dalykų“. // Jis pridūrė, kad ypatingą dėmesį reikės skirti profesorių pasiruošimui ir jų kvietimui, didinant atlyginimą, o statutą „sutvarkyti taip, kad universitetas taptų tautinės mūsų kultūros židiny“. Kitame III Seimo posėdyje diskusijose dėl deklaracijos A. Voldemaras, kalbėdamas apie Universitetą, pareiškė, kad „...tokios beribės laisvės galimos buvo tik Lietuvoj“, bet sutvarkyti tas laisves reikės“ (Audronė Veilentienė, „Universiteto autonomija Lietuvoje 1922–1940 metais“, in: https://journals.lnb.lt/ps-archyvas/Nr11/11_istorija_2.htm).
- [10] Vladas Jurgutis (1885–1966), ekonomistas, 1928 m. Lietuvos universiteto dėstytojas, profesorius. 1922 09–1929 11 Lietuvos banko valdytojas, faktiškasis pinigų emisijos politikos vadovas.
- [11] Teodoras Daukantas (1884–1960), politikas, diplomatas. 1928–1930 m. Valstybės Tarybos narys.
- [12] Antanas Smetona (1874–1944), teisininkas, pirmasis Lietuvos prezidentas.
- [13] Mykolas Römeris (1880–1945), teisininkas, pedagogas. 1928 m. Lietuvos universiteto rektorius, Teisių fakulteto dėstytojas, profesorius. „1928 m. pabaigoje Švietimo ministerija parengė ir pateikė Ministrų kabinetui svarstyti naują Universiteto statutą. 1928 m. gruodžio 2 d. Universiteto tarybos posėdyje vyko diskusijos dėl naujojo statuto, kuriame ir prof. Petras Leonas, ir prof. V[incas] Čepinskis, ir rektorius prof. Mykolas Römeris išvėlgė Universiteto autonomijos pažeidimą ir net naikinimą. Taryba priėmė rezoliuciją, kad naujasis statutas pažeidžia Universiteto autonomiją, ir nutarė išrinkti komisiją, sudarytą iš rektorato ir fakultetų atstovų, kuri pateiktų pastabas“ (Audronė Veilentienė, „Universiteto autonomija Lietuvoje 1922–1940 metais“, in: https://journals.lnb.lt/ps-archyvas/Nr11/11_istorija_2.htm).

- [14] Blažiejus Čėsnyš (1884–1944), kunigas, teologas. 1923–1929 m. Lietuvos universiteto Teologijos-filosofijos fakulteto dekanas.
- [15] Viktoras Biržiška (1886–1964), matematikas. 1928 m. Lietuvos universiteto dėstytojas, Matematinės analizės katedros profesorius.
- [16] Mykolas Biržiška (1882–1962), literatūros istorikas. 1926–1927 m. Lietuvos universiteto rektorius. 1922–1930 m. „Aušros“ berniukų gimnazijos direktorius.
- [17] Stasys Šalkauskis (1886–1941), filosofas, pedagogas, nuo 1922 m. filosofijos, pedagogikos logikos, estetikos dėstytojas Lietuvos universitete, profesorius. 1939–1940 m. Vytauto Didžiojo universiteto rektorius.
- [18] Jonas Vabalas-Gudaitis (1881–1955), psichologas ir pedagogas, nuo 1922 m. Lietuvos universiteto dėstytojas, Pedagogikos katedros vedėjas.
- [19] Kazys Pakštas (1893–1960), geografas, nuo 1925 m. geografijos dėstytojas Lietuvos universiteto Teologijos ir filosofijos fakultete. Nuo 1928 m. dėstė geografiją ir Latvijos universitete. Į JAV išvyko 1939 m, gavęs Kalifornijos universiteto kvietimą.
- [20] Ona Pakštienė (1901–1958), pedagogė, pirmoji Kazio Pakšto žmona, nuo 1927 m. Lietuvos universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto anglų kalbos dėstytoja, universitete dirbo iki 1935 m.
- [21] Zigmas Žemaitis (1884–1969), matematikas, nuo 1922 m. Lietuvos universiteto dėstytojas, profesorius, Matematikos ir gamtos fakulteto dekanas.
- [22] Подлизывается *rus* =įsigerinti, įsiteikti.
- [23] Kazimieras Daugirdas (1865–1946), Būgių ūkininkas, 1922–1933 m. Medemrodės girininkas.
- [24] Stasys Jankauskas (1899–1997), veterinarijos gydytojas, Balio Sruogos bičiulis, 1927 m. Miuncheno universiteto absolventas. 1928–1933 m. Lietuvos žemės ūkio ministerijos Veterinarijos departamento inspektorius.
- [25] „Tautų Sąjunga, tarptautinė organizacija, veikusi 1919–[19]46 [m.]. Būstinė buvo Ženevoje. Tautų Sąjunga siekė garantuoti tarptautinę taiką ir saugumą, skatinti draugiškus tautų santykius ir bendradarbiavimą, išsaugoti po I pasaulinio karo susidariusį politinį *status quo*. Tautų Sąjunga valstybių narių buvo įgaliota tarpininkauti sprendžiant tarptautinius konfliktus, taikyti kolektyvines priemones taikai išsaugoti. [...] 1921 09 22 Lietuvos Respublika tapo visateise Tautų Sąjungos nare. [...] 1927–[19]32 [m.] Tautų Sąjunga vėl nesėkmingai bandė reguliuoti Lietuvos ir Lenkijos santykius – Lietuva atsisakė užmegzti bet kokius santykius iki pat 1938 [m.] Lenkijos ultimatumo Lietuvai. Ženevoje 1925–[19]27 [m.] ir 1937– [19]46 [m.] veikė Lietuvos atstovybė prie Tautų Sąjungos“ (plačiau žr. in: <https://www.vle.lt/straipsnis/tautu-sajunga>).
- [26] Dalia Sruogaitė (1925–2015), Balio Sruogos ir Vandos Daugirdaitės-Sruogienės dukra, ketverių metų mergaitė.
- [27] Klementina Kopystinskaitė, Kazimiero Daugirdo pagalbininkė Būgiuose.